

Nr 349.

Av herr Nilsson i Göingegården **m. fl.**, om *ändrade bestämmelser rörande valkretsindelningen vid landstingsmannaval.*

Att det proportionella valsättet i dess svenska utformning, vare sig det gäller andrakammarval eller kommunala val, ej ger en mandatfördelning inom de valda korporationerna, som exakt svarar mot de representerade gruppernas andel av väljarkåren som helhet är ett sedan gammalt välkänt och livligt omdebatterat faktum. Avvikelserna från den "matematiska rättvisan" (C. A. Reuterskiöld) ha varierat avsevärt under den tid som förflutit sedan proportionalismens införande. Som allmän regel för det system med relativt sett tämligen små valkretsar, som tillämpats i Sverige, gäller emellertid, att de större grupperna gynnas på de mindres bekostnad. Talande siffror ha tid efter annan anförts för småpartiernas vid jämförelse med de större grupperna avsevärt större "mandatkostnader". Vad avser landstingsvalen ha fall förekommit då denna inexakthet i valsystemet berövat ett mindre parti förstakammarmandat, som dess andel i väljarkåren skulle berättigat till.

Det är naturligt, att systemets konsekvenser för andra kammarens vidkommande tidigare stått i förgrunden för det rikspolitiska intresset, varvid frågan om en reform på ett lika förklarligt som intressant sätt varit en angelägen sak för alla partier som under årtiondenas lopp stått i minoritetsställning.

I fråga om ett utjämningsförfarande vid mandatfördelningen till andra kammaren föreligger ett utredningsmaterial från 1927 års valagstiftningssakkunniga, vari ett system med tilläggsmandat för hela riket förordats. Ett flertal motioner på denna grund ha dock avslagits av riksdagen. De 1924 införda bestämmelserna om valteknisk samverkan är tills vidare den enda åtgärd som vidtagits för att eliminera valsystemets ojämna verkningar.

Vad avser landstingsvalen ha under årens lopp vissa begränsade reformer kommit till stånd. Så ha 1918 och 1924 vissa ändringar vidtagits i de vid valsättets införande antagna bestämmelserna om landstingsområdes indelning i valkretsar. Härefter skall valkrets inom landstingsområde i allmänhet utse minst fem och högst nio landstingsmän mot minst tre och på landet högst sex landstingsmän enligt 1909 års regler. De större valkretsarna bidra givetvis till ett exaktare utslag av proportionalism. Vidare infördes 1926 även för landstingsvalen liksom för

övriga kommunala val de 1924 för andrakammarvalens del införda bestämmelserna om valteknisk samverkan.

Den för landstingsvalens del närmast till hands liggande reformutvägen vore givetvis att vid sammanräkningen behandla hela landstingsområdet som en eller alternativt två valkretsar. Som en annan möjlighet framstår att såsom hittills välja kretsvis och i efterhand tillämpa någon form av utjämningsförfarande, en metod som ur rent tekniska synpunkter måste anses mindre rekommendabel. Ur väljarnas och partiernas synpunkt skulle den även innebära en försvagning av den personliga kontakten mellan väljare och valda.

Rättvisesynpunkter och samhällseliga skäl i övrigt tala för en reform efter någon av ovan antydda linjer, varav den första ur alla synpunkter torde vara att föredraga. Det skulle möjligen öka det politiska intresset och härmed valdeltagandet om den enskilde valmannen med sin röst visste sig kunna stödja sin meningsriktning i ett större sammanhang och ej såsom nu riskera att i en krets, där hans parti är svagt representerat, få lägga den utan möjlighet att få någon meningsfrände vald. Ett system, som onödiggjorde en av taktiska skäl nödtvungen kartellbildning, skulle måhända också bidra till att stärka partiernas självständighet.

Med stöd av vad ovan anförts få vi hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte verkställa utredning rörande en sådan valkretsindelning vid landstingsmannaval att hela landstingsområdet vid sammanräkning komme att behandlas som en eller eventuellt två valkretsar samt därefter till riksdagen inkomma med förslag i ämnet.

Stockholm den 24 januari 1948.

Gust. Nilsson
i Göingegården.

Gunnar Falla.

E. Birke.
